

TALABALAR XULQ ATVORINI DIAGNOSTIKA QILISH VA KORREKSIYALASH, PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK XUSUSIYATI

Berdaq nomidagi QDU Chimboy fakulteti amaliy psixologiya kafedra assistenti

Dawletyarova Feruza

Berdaq nomidagi QDU Chimboy fakulteti amaliy psixologiya yo'nalishi 2-bosqich

talabalari

Kuralbaeva Munira

Umrzakova Laylo

Annotatsiya: *Ushbu maqolada talabalar xulq-atvorini diagnostika qilish va korreksiyalash jarayonlarining pedagogik va psixologik xususiyatlari tahlil qilingan. Talabalarning o'quv jarayonidagi va ijtimoiy hayotdagi muvaffaqiyati uchun xulq-atvorning to'g'ri yo'nalishini shakllantirish, ularning emotsional va psixologik holatini qo'llab-quvvatlash juda muhim. Maqolada diagnostika metodlari sifatida kuzatish, savolnoma, testlar va suhbatlar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, motivatsiyani oshirish, individual yondashuv va stress bilan ishlash kabi usullar korreksiyalashda samarali yondashuv sifatida keltirilgan.*

Kalit sozlar: *Talabalar xulq-atvori, Diagnostika, Korreksiyalash, Pedagogik yondashuv, Psixologik yordam*

Аннотация: *В данной статье анализируются педагогические и психологические аспекты диагностики и коррекции поведения студентов. Формирование правильного направления поведения, а также поддержка их эмоционального и психологического состояния крайне важны для успешного учебного процесса и социальной жизни студентов. В статье рассматриваются методы диагностики, такие как наблюдение, анкетирование, тестирование и беседы. Кроме того, методы повышения мотивации, индивидуального подхода и работы со стрессом представлены в качестве эффективных подходов к коррекции поведения.*

Ключевые слова: *Поведение студентов, Диагностика, Коррекция, Педагогический подход, Психологическая поддержка*

Annotation: *This article analyzes the pedagogical and psychological aspects of diagnosing and correcting student behavior. Developing a positive behavioral orientation and supporting students' emotional and psychological well-being are crucial for their success in academic and social life. The article examines diagnostic methods such as observation, questionnaires, testing, and interviews. Additionally, techniques like enhancing motivation, applying an individual approach, and managing stress are presented as effective approaches in behavior correction.*

Keywords: *Student behavior, Diagnostics, Correction, Pedagogical approach, Psychological support*

KIRISH

Talabalar xulq-atvori – bu ularning psixologik holati, shaxsiyati, ijtimoiy muhitga moslashish darajasi va o'qish jarayonidagi faoliyati bilan chambarchas bog'liq murakkab jarayondir. Xulq-atvorni tahlil qilish va o'zgartirishda pedagogik hamda psixologik yondashuvlardan foydalanish talabalar o'qish va ijtimoiy hayotdagi muvaffaqiyatiga ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada talabalar xulq-atvorini diagnostika qilish va korreksiyalash metodlari, uning pedagogik va psixologik xususiyatlari ko'rib chiqiladi.

1. Xulq-Atvorni Diagnostika Qilish

Talabalar xulq-atvorini diagnostika qilish ularga to'g'ri pedagogik va psixologik yordam berish imkonini beradi. Diagnostika jarayonida o'qituvchi yoki psixolog quyidagi metodlardan foydalanishi mumkin:

- Kuzatish: Talabalar faoliyatini sinfda va sinfdan tashqarida kuzatish orqali ularning xulq-atvoriga ta'sir etuvchi omillar aniqlanadi.

- Savolnoma va testlar: Talabalarning ichki hissiyotlari va motivatsiyasi haqida ma'lumot olish uchun maxsus savolnoma va psixologik testlar o'tkaziladi.

- Suhbatlar: Talabalar bilan ochiq muloqot qilish ularning muammolarini chuqurroq tushunishga yordam beradi va yechim izlashda samarali usul hisoblanadi.

Ushbu diagnostika natijalari asosida har bir talabaning xulq-atvor xususiyatlari aniqlanadi, bu esa korreksiyalash bosqichida zarur chora-tadbirlarni qo'llashga asos bo'ladi.

2. Xulq-Atvorni Korreksiyalashning Pedagogik Asoslari

Pedagogik yondashuvda talabalarning xulq-atvorini ijobiy tomonga o'zgartirishga qaratilgan bir qator tadbirlar o'tkaziladi. Ushbu tadbirlar quyidagicha tashkil etiladi:

- Motivatsiyani oshirish: Talabalar muvaffaqiyatiga erishish uchun ularning o'zlariga bo'lgan ishonchini kuchaytirish lozim. Ularni qiziqtiruvchi mavzular va faoliyatlarga jalb etish orqali motivatsiya oshiriladi.

- Individual yondashuv: Har bir talabaga individual yondashuv orqali uning shaxsiy xususiyatlari va ehtiyojlari inobatga olinadi. Bu yondashuv o'quv jarayonida talabaning faol ishtirokini ta'minlaydi.

- Munosabat va o'zaro muloqotning rivojlantirilishi: Talabalarning bir-biriga va o'qituvchilarga bo'lgan munosabatini yaxshilash orqali ularning xulq-atvorini ijobiy tomonga o'zgartirish mumkin. Bu esa ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun muhimdir.

3. Xulq-Atvorni Korreksiyalashning Psixologik Asoslari

Xulq-atvorni korreksiyalashda psixologik yondashuvning asosiy vazifasi talabaning ichki hissiy holatini o'zgartirish va uning psixologik barqarorligini ta'minlashdan iborat. Bunda quyidagi metodlar qo'llaniladi:

- Psixologik maslahat: Talabalarga individual psixologik maslahat berish orqali ularning hissiy muammolarini aniqlash va yechim topishga yordam beriladi.

• Stressorlar bilan ishlash: Talabaning stress va xavotirini kamaytirishga qaratilgan mashg'ulotlar o'tkaziladi. Bu o'z navbatida ularning xulq-atvoriga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

• O'z-o'zini anglash va o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish: Talabalarning o'zlarini anglash darajasini oshirish va emotsional boshqaruvni o'rgatish ularning xulq-atvorini mustahkamlashda muhim o'rin tutadi.

Xulosa

Talabalar xulq-atvorini diagnostika qilish va korreksiyalashda pedagogik va psixologik yondashuvlardan foydalanish ularning muvaffaqiyatli o'qish jarayoni va shaxs sifatida rivojlanishiga xizmat qiladi. O'qituvchi va psixologning birgalikdagi sa'y-harakatlari orqali talabalarda ijobiy xulq-atvorni shakllantirish, ularni ruhiy va ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlash mumkin. Bu esa ularning kelgusidagi muvaffaqiyatiga asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jahon pedagogik va psixologik adabiyotlari:

• Santrock, J. W. (2018). *Educational Psychology*. New York: McGraw-Hill Education.

Ushbu kitob o'quvchilarning xulq-atvori, o'rganish jarayonlari va pedagogik psixologiya haqida chuqur ma'lumot beradi.

• Woolfolk, A. (2019). *Educational Psychology (14th ed.)*. New York: Pearson.

Kitob talabalarning psixologik rivojlanish jarayonlari va o'qitish metodikalarini tahlil qiladi.

2. Mahalliy pedagogik va psixologik adabiyotlar (o'zbek tilida):

• Azizxo'jayev, A.A. (2006). *Pedagogik psixologiya*. Toshkent: O'zbekiston milliy entsiklopediyasi nashriyoti.

Ushbu asar o'zbek mualliflarining pedagogik va psixologik tamoyillari asosida yozilgan bo'lib, talabalar bilan ishlashda muhim nazariy bilimlarni beradi.

• Qurbonov, R. (2010). *Ta'lim psixologiyasi*. Toshkent: Sharq nashriyoti.

Kitobda ta'lim jarayonida talabalar psixologiyasi va xulq-atvori bilan bog'liq muammolar tahlil qilingan.

3. Ilmiy maqolalar va elektron resurslar:

• Schunk, D. H. (2012). *Learning Theories: An Educational Perspective*. Boston: Pearson.

Ushbu manba o'qitish va o'rganish jarayonlaridagi asosiy nazariyalarni, jumladan, motivatsiya va o'z-o'zini boshqarish masalalarini qamrab oladi.

• McLeod, S. A. (2019). "Behaviorist Approach." *Simply Psychology*. Retrieved from <https://www.simplypsychology.org/>

Ushbu maqola xulq-atvor psixologiyasi va pedagogik yondashuv haqida qisqacha ma'lumot beradi.

4. Onlayn ilmiy jurnallar:

- Educational Psychology Review jurnalidagi maqolalar talabalarning xulq-atvori, psixologik korreksiya va ta'lim jarayonidagi pedagogik yondashuvlarni yoritib beradi.
- Journal of Applied Developmental Psychology – ushbu jurnal bolalar va yoshlik davrida xulq-atvor va rivojlanish masalalariga bag'ishlangan ilmiy maqolalarni nashr etadi.